

BACHER-TULI ANDREA

LÓVERSENY: LOVAGI TORNA MODERN KÖNTÖSBEN?¹

KIVONAT: A futtatások a kiegyezést követően társaséleti eseménnyé, a versenypályáknak otthont adó településeken a mindennapi élet szerves részévé váltak, a sajtó révén pedig országos ismertségre és népszerűsége is szert tettek.

A futtatások megismeréséhez a lovagi torna kínálhat képzeletbeli kapcsolódási pontot és értelmezési keretet. A tanulmány röviden áttekinti a lovagi torna és a lóverseny történeti fejlődését, és mérlegre teszi a háttérükben meghúzódó gyakorlati és eszmei indíttatásokat és társadalmi beágyazottságukat. Részletesebben bemutatja a lóversenyezéshez kapcsolódó társas reprezentációs funkciókat.

Az összehasonlítás eredményeképpen elmondható, hogy szigorúan véve a lovagjáték nem tekinthető a lóversenyek előzményének, hiszen mindkét intézmény saját történeti fejlődési utat járt be, mégis fellelhető közöttük számos párhuzam: eredetileg mindkettőt a hadsereg igénye hívta életre, az idők folyamán mindegyik egyfajta átalakuláson ment keresztül, amely során eredeti funkciója háttérbe szorult vagy teljesen jelentőségét veszítette, és nem utolsósorban mindkettő fogalmához szimbolikus többlettartalmak társulnak.

KULCSSZAVAK: lovagi torna, lóverseny, reprezentáció, lovageszmény, ló mint státuszszimbólum, társas élet, hősiesség

1 A „Dualizmus kori emlékeztörténet” tématerületi kutatás, a TKP2020-NKA-23 sorszámu, TKP-37-3/PALY-2020 iktatószámú pályázat keretében, az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a Tématerületi Kiválósági Program 2020 (2020-4.1.1-TKP2020) pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A lóversenyzés manapság kevésbé része a mindennapoknak, mint akár száz évvel ezelőtt, bár kétségtelen, hogy a filmiparnak, közéleti személyiségeknek és egyéb tényezőknek köszönhetően ismét kezd divatba jönni. A 19. század közepétől mintegy száz éven keresztül jól ismert, sőt kifejezetten közkedvelt esemény volt a korabeli magyar társadalomban. Futtatás alatt az 1870-es évek végéig, az ügétőversenyzés hazai debütálásáig, a galoppot értették, amely gróf Széchenyi István ösztönzésére a reformkorszakban intézményesült Magyarországon.

A futtatások megismeréséhez a lovagi torna kínálhat képzeletbeli kapcsolódási pontot és értelmezési keretet. A lovagjáték szigorúan véve nem tekinthető a lóversenyek előzményének, hiszen mindkét intézmény saját történeti fejlődési utat járt be, mégis számos párhuzam lelhető fel közöttük: eredetileg mindkettőt a hadsereg igénye hívta életre; az idők folyamán mindegyik egyfajta átalakuláson ment keresztül, amely során eredeti funkciója háttérbe szorult vagy teljesen jelentőségét veszítette; és nem utolsósorban mindkettő fogalmához szimbolikus többlettartalmak társulnak.

Lóval űzött sporttevékenységként vizsgálva és kategorizálva a lóversenyzés a lósporthoz tartozik, ahol az állatok gyorsasága a megmérettetés legfontosabb tényezője. Ebből a nézőpontból a lovagi torna sokkal inkább lovas sportnak minősülne, itt ugyanis a hangsúly a lovas, tehát a lovas személyes érdemein, ügyességén van. A lóversenytől eltérően a lovagi tornán elsősorban a lovasok mérettetnek meg. A lovagi tornán a ló – ugyanúgy, mint a lóversenyen a lovas – fontos, ám másodlagos jelentőségű.

A ló és az ember

A ló és az ember kapcsolata a legrégebb időktől nyúlik vissza, a kulturális emlékezet számtalan lovat tart számon: Pherenikos, Bukephalos, Incitatus, Szög, Marengo, Kincsem és Szellő – csak néhány név a sorból. A 21. századi mindennapokban már kevésbé érthető, mekkora szerepet játszottak a lovak a korábbi nemzedékek életében és általában az emberiség történetében. Ezt próbálta a 20. század egyik legismertebb történésze, Reinhart Koselleck (1923–2006) kifejezésre juttatni a münsteri Történelem-díj átadó ünnepségén tartott beszédében a

történelmi idő lóközpontú tagolásával, amely álláspontja szerint három nagy történelmi éráat eredményez: a lovak előtti időszakot (*Vorpfederzeitalter*), a lovak korszakát (*Pferdezeitalter*) és a lovak utániit (*Nachpfederzeitalter*).² E patás állat háziasítása új dimenziókat nyitott az emberiség történelmében. Domesztikációjukkal, az ún. hippológiai fordulattal kezdődő mintegy hatezer éves korszakot nevezte Reinhart Koselleck a ló korszakának, melynek legfőbb minőségi megkülönböztető jegye a sebesség, amelyet ez az állat ajándékozott az embernek.³ Az automobil megjelenése előtt a gyorsaság egyértelműen a lovas mivolttal volt egyenlő. E lényeges minőségi ugrás tette lehetővé a nagystílű hódító politikát, amelyben a ló lett a legfontosabb „hadigépezet”, és segítségével a korábbinál nagyobb területeket lehetett bekapcsolni az információáramlásba. Általa a ló politikai tényezővé és az ember nélkülözhetetlen társává lényegült, amely az irodalmi toposzokban is kifejezésre jut.⁴ Ulrich Raulff német történész (1950–) mindezt egyenesen kentauri paktumnak nevezi, amelyben a ló mint szimbólum, a hősiesség jelölője jelenik meg.⁵ A mintegy a 20. század közepéig tartó korszakban a lovak számos területen a katalizátor szerepét töltötték be az események alakulásában, a modernizációs folyamatokban. Ezek az állatok a legkülönfélébb területeken futottak be nagy karriert, így a hadseregben, a szállítás-közlekedésben, a hírközlésben vagy a mezőgazdaságban. A gépesítés elterjedésével a lovak egyre több helyről szorultak vissza. Egy hosszabb hanyatló szakaszt követően a második világháború után a *Pferdezeitalter* lecsengett, és a modern korszakban a ló a művészetek, a terápia, a sport és a szabadidő világába szorult vissza. Ennek a kezdődő változásnak adott hangot 1869-ben Albert főherceg, a Császári és Királyi Hadsereg tábornagya és főhadparancsnoka: „A lovasság segédfegyvernemmé vált, s bármennyire is fájdalmas a felismerés, a lovasság 1805-höz vagy 1815-höz hasonló nagyszerű tömeghatása visszavonhatatlanul elmúlt.”⁶ A legtökéletesebb háborús eszköznek továbbra is a lovon ülő embert tekintik – legalábbis így vélekedett az 1870-ben alapított *Das Caval-*

2 Koselleck 2003, 161.

3 Lásd: Raulff 2015, 15–16.

4 Lásd: Vizkelety 1981, 270–271.

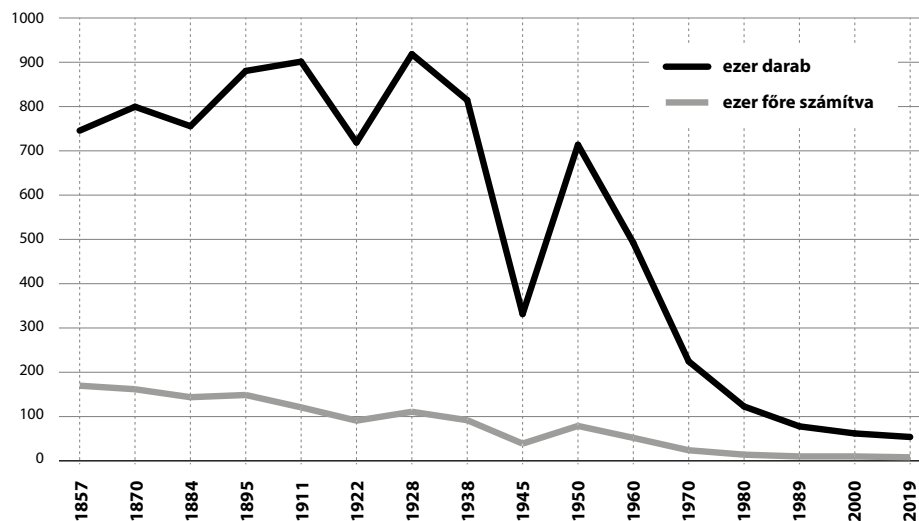
5 Raulff 2015, 17.

6 Lásd: Ságvári 2013, 78.

lerie-Pferd című bajor folyóirat szerkesztője.⁷ A ló fegyvernem helyett a harcászaton egyre inkább háborús erőforrásként, valamint a gavallérság jelképeként és a (lovás) katonatiszti mivolt státuszszimbólumaként jelenik majd meg. A lovaskatonára számára a ló minden: tőle függ az élete, a becsülete, neki köszönheti a szegényt és a hírnevet is – vélték a 19. században.⁸

A „hosszú 19. században” még egy utolsó, váratlan felvirágzás figyelhető meg a gyakorlati lóhasználatot illetően, sőt eszmei síkon irodalmi (a ló mint motívum) és ikonográfiai (a ló mint szimbólum) szempontból is. A lóállomány majd csak a korszak legvégén, az ötvenes évektől kezd jelentősen fogyatkozni – ekkor azonban meglehetősen gyors tempóban. E kérészetű fellendülés okát Raulff a nagyvárosi közlekedési viszonyokkal (a lóvasút megjelenésével) és a Nagy Háború lóigényével magyarázza.⁹

A magyarországi lóállomány alakulása 1857–2019

1. ábra A lóállomány alakulása Magyarországon 1857 és 2019 között

7 Löffler 1870, 1.

8 Ua.

9 Raulff 2015, 17–20.

A Koselleck és Raulff által leírt jelenség Magyarország esetében is igazolható. Ha a Központi Statisztikai Hivatal lóállományra vonatkozó adatait¹⁰ megtekintjük, nyilvánvaló az 1950-es évektől bekövetkező hanyatlás, a korszakhatár, a *Pferdezeitalter* vége, és világosan kirajzolódik a „hosszú 19. században” bekövetkező fellendülő szakasz is, amikor a ló mint húzóállat tesz különös jelentőségre szert. Ez az a korszak, amikor a lóversenyzés is virágkorát éli Magyarországon.

A lóversenyzés kezdetei

A lófuttatások első írásos említései a Kr. e. 2. évezredből Kínából, a nyugati történetírásban pedig a Kr. e. 1. évezred közepéből származnak, jöllehet a lóversenyzés kétségkívül egyidős a lovak használatba vételével. A megmérettetés alapvető célja ugyanis a lovak megrostálása – mégpedig elsődlegesen gyorsaságukra való tekintettel.¹¹ Példátlan lovasteljesítményeket minden korban csak edzett, kitartó, igénytelen állatok hátán lehetett végrehajtani. Háborúban kiváltképp felértékelődött a lovak gyorsasága.

Ez az alapvető szelektációs funkció már az ókorban szimbolikus, kultikus és szórakoztató elemekkel bővült. A sumérek, a babilóniaiak és az egyiptomiak harcocsai-ábrázolásai is azt sugallják, hogy ezek az eszközök az uralkodói hatalom és méltóság megjelenítésére is szolgáltak. A görög és római kocsiversenyek kultikus jellegű látványosságok voltak az ókorban, szórakoztató funkciójuk többszörösen érvényesült, a versenyeket megelőző felvonulás, a pompa, továbbá természetesen maguk a futamok és a nézőtér által nyújtott látványosság révén. A rómaiak politikai állásfoglalásukat is kifejezheték velük.¹² Ezeket a szerepeket a futtatások a modern korig megőrizték.

Tagadhatatlan, hogy a lóversenyek modern formája Angliában alakult ki, ahol már a 12. században rendeztek rendszeres lóversenyeket és ezekkel párhuzamosan lovagjátékokat is. A 16. századtól kezdve az angol uralkodóház ka-

10 KSH 2020a.; KSH 2020b.

11 Bodó 1998, 89.

12 Soós 1982, 24–26.

rolta fel a lótenyésztés ügyét: VIII. Henrik (1509–1547) a rózsák háborújában elszenvedett veszteségek pótlására királyi méneseiket alapított, utódai pedig már a futtatásokat is támogatták. II. Károly (1660–1685) nevéhez fűződik az egyik legnevesebb, a newmarketi versenypálya megalapítása, amely az uralkodó kedvenc lova (Old Rowley) után a *Rowley Mile* nevet kapta. A 18. században épültek ki a mai napig meghatározó intézményi keretek a zsokéklub (1750) és a legrangosabb versenydíjak (1776, 1779) megalapításával.¹³

A lovagi torna kialakulása

A lovagjátékok történeti előzményeire és fejlődésére vonatkozóan nem alakult ki egységes álláspont a történeti irodalomban. A lovagi torna mint katonai gyakorlat (*tournamentum*) kialakulása a 11. századra tehető, amikor a késő Karoling-kor békés viszonyai között is fenn kellett tartani a lovakok harckészségét, valamint az igazságszolgáltatás jellegű párbajképességét.¹⁴ Kialakulására minden bizonnyal az antik kocsiversenyek spektakulum-hagyományai is hatással voltak.¹⁵ E véres, sokszor életre-halálra menő gyakorlat ellen a 11-12. század folyamán az egyház többször is fellépett, és tilalommal sújtotta e tornamentumokat, miáltal egy szelídebb, fegyvernélküli vagy tompa fegyverekkel vívott csatautánzó viadal, a *buhurt* (más néven *gyrum*) elterjedését segítette elő. A lovagi torna szűkebb értelemben mindig tömegharcot jelent, tágabban értelmezve viszont megkülönböztetjük tőle a *tjost* elnevezésű páros viadalokat,¹⁶ amelyekre többnyire mi, magyarok a fogalom kapcsán asszociálunk. Az idők folyamán mindkettőnek számos lóháton űzött és gyalogos válfaja alakult ki.

A lovagi torna tehát lovas katonai gyakorlatból udvari keretek között zajló sport- és társasági eseménnyé, végül pusztá teátrális játékká szelídült.¹⁷ A lovagi megmérettetések mindig nagyobb udvari ünnepség keretében zajlottak,

13 Thomson 2000, 1–90.; Bracegirdle 1999, 2–3.

14 Paravicini 1998, 12–13.

15 Vizkelety 1993, 573.

16 Paravicini 1998, 12.

17 Lásd: Fleckenstein 1996, 161–164.; Aurnhammer–Beichle–Minelli 2020, 13.

melynek elhagyhatatlan eleme volt a felvonulás, továbbá az őspróba és a címermustra, amelyek a tornaképesség megállapítását szolgálták, valamint a lakoma, a lovaggá avatás szertartása, a különböző mutatóanyagok műsorai és többnyire a táncmultság.

Intézményét szimbolikus tartalmak is átszőtték, így magát a lovagi mivoltot, amelyben a fizikai képességek és a gavallér ideálja kapcsolódott össze. A lovagság mint fogalom fölöttébb összetett jelentéstartalmat hordoz: jelölhet tisztséget, méltóságot, társadalmi rendet és eszményt.¹⁸ A lovagi normarendszer kötelező elemei az egyenrangúak tisztelete, a becsület, a hit és az egyház védelme, a hölgyek szolgálata és a harcászati ismereteken túlmutató műveltség.¹⁹ A lovagi torna továbbá a rendi és fejedelmi reprezentáció fontos eszköze is volt, amelyben kifejezésre jutott a hősiesség eszménye, a testi ügyesség és az önmegjelenítés igénye.²⁰ Mindebben a ló mint a hősiesség jelképe és státuszszimbólum manifesztálódott, és így vonult be a középkori lovagi irodalomba és az ikonográfiába is. Státuszszimbólummá elsősorban kizárólagossága miatt válhatott: egy jó harciló, annak felszerelése, képzése és tartása mind tetemes összeget emésztett fel, ráadásul egy nehézlovasnak több lovat is kellett tartania, hiszen a harci mént kizárólag csatában vagy lovagi tornán használta. Egy-egy jó tornalovat még a csatától is kímélték, s a lovagjáték mellett többnyire fedzőménként hasznosították.²¹ A lovagi tornák etikai kódexe szigorúan büntette az ellenfél lovának megsebesítését, zsákmányul ejtését azonban nem. A harci ló megkülönböztető jellegét a költségeken kívül célirányos tenyésztése és nevelése is kidomborította: bárki nem birtokolhatott csatalovat, és nem is tudott vele feltétlenül bánni, a csatalóképzés a lovagi nevelés fontos részét képezte. Reprezentatív funkcióját a hadimén – mert jobbára a hímnemű egyedeket választották ki erre a célra – akkor is megőrizte, amikor a lovasság harcászati jelentősége csökkent.²²

18 Lásd: Vizkelety 1981, 262.

19 Paravicini 1998, 4–6.

20 Lásd: Fleckenstein 1986, 243–244.

21 Veszprémy 2008, 155.

22 Aurnhammer–Beichle–Minelli 2020, 8.

A lovagjáték hagyományai Magyarországon

A lovagi torna magyarországi szokására vonatkozó adatokat Fügedi Erik gyűjtötte össze,²³ a rendelkezésre álló írásos források csekély száma azonban megnehezíti a kutatást. Anonymus tanúsága szerint már a 12. század végén voltak hazánkban lovagi tornák és valóban feltételezhetjük, hogy az Árpád-kori magyar királyi udvarban ismert volt a lovagi kultúra, hiszen nem egy uralkodónk felesége érkezett annak korabeli fellegvéraiból, így III. Béla (1172–1196) második felesége, Capet Margit, a francia királyi udvarból; Imréé (1196–1204), Constanza Aragóniából; II. András (1205–235) három felesége pedig a meráni Gertrúd, a francia Courtenay Jolán és az olasz Estei Beatrix voltak.²⁴ Az udvari kultúrát lehetővé tevő fényes királyi udvartartás – amelynek Esztergom, Visegrád és Buda adtak otthont – azonban először III. Béla korában alakult ki. Ezek a tornák, a források alapján, minden bizonnyal páros viadalok lehettek, azaz történelmi feltevések szerint a *buhurt* a magyar királyi udvarban ismeretlen volt.²⁵ A lovagi tornák és egyúttal a lovagi kultúra fénykora az Anjou királyok uralkodásával kezdődött és a Jagellók koráig tartott. Ekkor alakult ki a lovagszentek, Szent László és Szent György kultusza. Ezek a játékok többnyire a királyi udvarban, uralkodói részvétel mellett zajlottak, kevés köznemesi résztvevővel. A 16-17. századra – mint ahogy Nyugat-Európában – itthon is pusztá külsőséggé, színjátékká alakultak.

23 Fügedi 1990, 32–38.

24 Klaniczay 1964, 70–71.

25 Vizkelety 1993, 583.

A modern kori lóversenyzés kezdetei és virágkora Magyarországon

A modern kori futtatásokat tulajdonképpen a hadsereg igénye hívta életre, előzményükként a 18. században megkezdődött a lótenyésztés kormányzati szintű modernizációja. Ez a törekvés nemcsak a tenyésztés, hanem az irányítás területét is magában foglalta, és méntelepek hálózatával kiegészítve állami ménesbirtokok (1785-ben Mezőhegyesen, 1789-ben Bábólnán, majd 1853-ban Kisbéren, 1874-ben pedig Fogarason) jöttek létre,²⁶ hogy a hadsereg remonda (újjonc katonaló) igényét kielégíthessék a tudatos tenyésztői politika eredményeképp létrejövő fajtaváltásnak köszönhetően. A hadseregen belül a lovasság magas presztízse töretlen maradt. Ez a nimbusz továbbra is a ló státuszszimbólum mi-voltából is táplálkozott, hiszen a lótenyésztést – költségessége miatt – továbbra is úri passzióknak tekintették. A lónemesítés Széchenyi István fellépése nyomán válik majd jövedelmező gazdasági ággá. Az 1828-as megjelenésű *Lovakrul* című munkájában a lókérdést katonai, gazdasági, kereskedelmi, közlekedési és szabadidős szempontból vette górcső alá, és arra a megállapításra jutott, hogy az adott célnak leginkább megfelelő, minőségi ló hiánycikk Magyarországon.²⁷ A hadsereg vonatkozásában így fogalmazott: „De hogy igen el ne távozzunk: a' Kormány nagyon is szeretné lovainkat a' katonaság számára megvásárolni, és használni; csak arra valók volnának, elegendően esmeretesek és nem felette drágák is. – Lehet e azon csudálkozni, és azt rossz szemmel nézni, hogy a' Kormány jobbakat és olcsóbbakat inkább a Külföldről hozat?”²⁸ Széchenyi István azonban nemcsak a nehézségekre világított rá, hanem rögtön a megoldást is kidolgozta, és lefektette a lótenyésztés fejlesztéséhez szükséges keretfeltételeket:

- „jutalmak, mellyeket futtatásbéli diadalom által lehessen elnyerni”
- „Pályázóhely”

26 Lásd: Ságvári 2013, 78.

27 Széchenyi 1828.

28 Széchenyi 1828, 19–20.

- „Készítő intézetek”
- „Lótenyésztő Egyesület”
- „Országos lódefter” és „közjelentések”
- „Ménbér”
- „Országos lóvásár”.²⁹

Közöttük a futtatások fő rendeltetése a szelekció: „a’ futtatás, [...] az az inger, melly a’ versfutó Lovak tenyésztését mozgásban tartja”.³⁰ A lóversenyeknek Széchenyi István azonban nemcsak gazdasági, hanem modernizációs, társaséleti összekötő szerepet is szánt. A gróf és utódai tevékenysége nyomán sikerárazattá vált Magyarországon a lóversenyezés, amely népszerűsége csúcsát a 19. és 20. század fordulóján érte el. Ekkor egy-egy kiemelt versenynap, mint amilyen a Szent István-napi futtatás is volt, látogatottsága a legnagyobb angol, francia vagy német pályákéval vetekedett. Hasonlóan kitüntetett jelentősége volt még az 1896-ban alapított, májusi Király-díj napjának is, melynek 1901-es évadára a *Vadász- és Versenylap* tudósítása szerint közel 2000 fogat érkezett a pályára, a versenynap látogatottsága elérte a 18 ezer főt.³¹

A futtatások a kezdetektől fogva népes közönséget vonzottak, és míg eleinte az előkelőbbek látogatták a versenypályát, – az intézményesülés magasabb fokára lépve, leginkább az új versenypálya közlekedési szempontból kedvezőbb fekvésének köszönhetően – az 1880-as évektől a társadalom alsóbb csoportjaiból is sokan figyelemmel kísérték a lovak játékát. A közép- és alsóbb osztályok számára a lovak futása mellett a társadalmi elit jelenléte éppoly nagy vonzerőt gyakorolt, amint ezt a *Vadász- és Versenylap* tudósítója is megjegyezte az 1883. évi Szent István-napi futtatások kapcsán: „Noha gyönyörű verőfényes nap kedvezett a Szent-István napi sport-ünnepélynek, nem birt az amaz elevenséggel, mint a mi a tavaszi és őszi versenyeket jellegzi, mi főleg annak tulajdonítható, hogy a főúri körök és gazdag polgárság legnagyobb része ilyenkor még távol van a fővárostól, s a felső ezer jelen nem léte miatt, a középosztály és a minorum gentium [alsóbb rendűek] sem talál elég látni valót és távol marad. Így az

29 Széchenyi 1828, 178–179.

30 Széchenyi 1828, 40.

31 Az Oaks és a Király-díj. *Vadász- és Versenylap*, 45. (1901) 31. sz. 219.

előbbiekből leginkább csak azok voltak jelen kiket e futamok közvetlen közelről érdekeltek: a versenyigazgatóság és a rendezők, továbbá a lótulajdonosok, s az épen átmenőben itt volt főurak.”³²

A versenyter a társas reprezentáció színtereként is szolgált, ahol a „látni és láttatni” elve érvényesült. Az önmegjelenítés igénye már a versenypályára való kivonulásnál tetten érhető – hasonlóképpen a lovagjátékokat megelőző pompához. Általa a futtatások átlépték a lóversenypálya fizikai korlátait, és szórakoztató látványosságot nyújtottak a fővárosi lakosságnak a versenypályán kívül is. Az 1872. évi pesti lóversenyidény megnyitása kapcsán a *Vadász- és Versenylap* a címlapján számolt be erről: „Az idei tavaszeli lóverseny vasárnap délután valóságos sportünnepélyé vált, melly rég nem látott mozgásba hozta a fővárost, annál inkább, mert hire terjedt, hogy király és királyné Ő Felsegeik, és az udvar is magas látogatásukkal szerencsétetik a rákosi gyepet. Azután meg jóformán első tavaszi kirándulása volt ez a fővárosnak a zöldbe, s d. u. 2 óraker már egymást érték az uri fogatok, bérkocsik és járművek minden nemei, míg a versenypálya felé vezető utczák, s paloták ablakai kíváncsi nézők ezreitől tarkállottak.”³³ Egy-egy kiemelt versenynap a főváros életében másrésről is fontos esemény volt: ilyenkor megteltek a szállodák, az éttermek, továbbá nagy forgalmat bonyolítottak a divatüzletek és a kocsisok is.

A sajtó éppúgy, mint a lovagi tornák esetében az udvari irodalom, ráerősített, illetve kiszolgálta az előkelő közönség reprezentációs igényét: többnyire név szerint felsorolta a kilátogató arisztokrácia tagjait és számontartotta az uralkodóház vagy a kormány tagjainak látogatását is, mint ahogyan ez az 1869. évi pesti tavaszi versenyekről szóló híradásból is kitetszik. „A legkellemesb tavaszi idő kedvezett a tegnapi versenyeknek, mit a főváros közönsége sietett is felhasználni, s talán még soha sem látott mennyiségben özönlél a versenyterre. Fél négyker az állvány minden páholya s zártszékei megteltek, s pontban 4 óraker Ő Felsege jelent meg az az udvari páholyban, József főhggel; nemsokára királyné Ő Felsege is megérkezett, József főherczeg fenséges neje, Rudolf főhgg és Gizella főherczegné kíséretében. A zártszékek közönsége mindkét izben fel-

32 Budapesti lóversenyek. 1883. *Vadász- és Versenylap*, 27. (1883) 34. sz. 298.

33 Az idei tavaszeli lóverseny. *Vadász- és Versenylap*, 16. (1872) 14. sz. 105.

állással üdvözlé Ő felségeiket. Lent a részvényesek számára fentartott gyepen miniszterelnök ő excját, br. Wenkheim, gr. Festetics és Lónyai miniszter urakat, a porosz consult, s a gyep szokott látogatóit és notabilitásait vettük ki hamarjában, midőn már az indulási harang megkondult, s felnyargalt az első verseny két matadorja, s így reporteri tisztünknel fogva állomásunkra siettünk.³⁴

A lóversenyzés közérdeklődésnek örvendett, a turfot társadalmilag különböző csoportok látogatták. A budapesti versenypálya nézőterét három kategóriára osztották: a nagytribünre, ahová a századfordulón tíz koronáért lehetett jegyet váltani, a kistribüni helyért két koronát kellett fizetni, és végül hatvan fillérért az állóhelyről lehetett nézelődni. A legelegánsabb, legelőkelőbb közönség a tízkoronás, korláttal is elkerített helyet foglalta el, amelyen belül is vörös színórral elkülönített, kizárólagos helyet biztosítottak a Jockey Club tagjai számára, és az udvari páholyt is itt helyezték el. A forintos helyet is a módosabb nézők töltötték meg, míg a pálya szemközti oldalán levő, külön bejáratúval rendelkező nyitott, harmincfilléres helyen a szegényebbek álldogáltak. 1881-ben a Pesti Lovaregylet Rudolf trónörökös és felesége tiszteletére május 20-án versenynapot rendezett, amelyen a főhercegi pár József főherceg kíséretében jelent meg. A versenyéről szóló tudósítás szemléletesen mutatja be a nézőtér térbeli tagozódását: „Az első tribün előtti hely a legszebb és legválogatottabb női és férfi közönség által tökéletesen elelve, nem hagyhatott már semmi kivánnivalót hátra; a kormány, a magas aristokratia, és a pesti Lovaregylet egészen képviselve volt, s az e napi ünnepélyre Bécsből is számos főúr jött le. A mellék-tribün és a pálya belseje pedig ezer meg ezer néző közönség által volt elelve. A gyönyörű verőfényes nap, a májusi napok egyik legszebbike volt, s tündöklött teljes díszében, mintha ő is részese akart volna lenni ama tiszteletnek és szeretetnek, melyben Magyarország leendő királyát és királynéját részesíti a nemzet.”³⁵

A versenytér helyhasználati tagozódása mellett a lóspport költségigényes volta miatt is megjelenítette a társadalmi rétegek közötti különbséget. A versenypálya publikuma kettős tagozódást mutatott: nemcsak vagyona, valamint rangja szerint elfoglalt helye alapján különült el egymástól, hanem anyagi helyzete

34 A pesti tavaszi versenyek első napja. *Vadász- és Versenylap*, 13. (1869) 13. sz. 62.

35 Rudolf és Stefánia napja. *Vadász- és Versenylap*, 25. (1881) 21. sz. 191.

és társadalmi állásának megfelelő bevonódottsága, azaz aktivitása, illetve passzivitása mértéke szerint is: azaz, hogy valaki istállótulajdonosként, szervezőként, esetleg úrlovas versenyzőként, fogadóként, netalán alkalmazottként vagy pusztán passzív szemlélőként volt-e jelen. Jellemző módon a legszegényebbek legfeljebb nézőként vettek részt, illetve fogadásaik révén lehettek aktív részesei az eseményeknek. Ez legfőképpen a mai sportfogadásokhoz hasonló elven működő totalizátor 1871. évi magyarországi engedélyezésével valósult meg. Ezt megelőzően kizárólag a bukmékereknél lehetett tenni hivatalos fogadást, ezt azonban csak a leggazdagabbak engedhették meg maguknak. A totón a legkisebb fogadási összeg a harminckrajcáros hely látogatói számára 1 Ft, a kistribünön helyet foglalóknak 25 Ft volt. Így a totalizátor egy csapásra aktivizálta a korábban passzív szemlélők népes táborát. A fogadási rendszer többszörösen is elválaszthatatlan volt a lóversenyzés intézményétől: míg a futtatók számára költségeik nagyobb megtérülési arányát jelenthette, addig a fogadók szempontjából a könnyű vagyonszerzés lehetőségével kecsegtetett. A szerencsefogadások tehát népszerűsítették a rendezvényeket és növelték a turf látogatottságát, miáltal viszont a versenysport intézményi kereteinek és a háttérben meghúzódó tenyésztésnek az erőteljesebb anyagi támogatására is lehetőség nyílt. Ez pedig ösztönzőleg hatott a látogatottság alakulására.

A lóverseny-elit, azaz a futtatók köre folyamatosan bővült a dualizmus korszakában. Míg a reformkorban szinte kizárólag a születési arisztokrácia kiváltsága volt a lovaregyleti tagság, a kiegyezés után sorait a pénzarisztokrácia, majd a 20. század elején egyre több polgári foglalkozású személy bővítette. Az 1890-es évekre a futtatás – többek között a fogadási rendszer kiteljesedésének következtében – már nemcsak néhány nagyúr költséges passziója volt, hanem megjelentek a tisztán üzleti szempontok alapján vezetett istállók is. A legsikeresebb istállótulajdonosok a dualizmus korában egy jól behatárolható, vagyonos körbe tartoztak. Az istállótulajdonosi mivolthoz, a lovaregyleti tagsághoz azonban az anyagi fedezeten kívül a lovaregyleti normáknak való megfelelés, erkölcsi feddhetetlenség is szükséges volt.³⁶

36 Hivatalos gyepkönyv 1893, 29.

1869	1887	1906
Gr. Henckel Hugó	Blaskovich Ernő	Mautner Viktor
Kladrubi udvari ménés	B. Rotschild Nátán	Gr. Wenckheim Béla
Lissai társaság	Gr. Esterházy Miklós	B. Springer Gusztáv
Gr. Esterházy Miklós	Söllinger Rudolf százados	B. Rotschild Alfonz
Hg. Thurn-Taxis Egon	Gr. Festetics Tasziló	Szemere Miklós
Gr. Zamoisky István	B. Üchtritz Zsigmond	Egyedi Lajos
Gr. Keglevich Béla	B. Springer Gusztáv	Dreher Antal
Gr. Szapáry Iván	Gr. Kinsky Zdenkó	Gr. Trauttmansdorff Lajos
B. Wenckheim Béla	Gr. Sztáray János – Gr. Hunyady Imre	Gr. Csekonics Gyula
Blaskovich Ernő, Miklós	Mr. Trial (Gr. Kinsky Zdenkó – Hg. Fürstenberg százados)	Gr. Sigray Antal

2. ábra, A legtöbbet nyert istállótulajdonosok névsora

A lóversenypályák központi alakja, az ünnepelt hős a mindenkori győztes volt: elsősorban az élen befutó ló és annak tulajdonosa, tenyésztője, de lovasának, sőt még a trénerének is kijutott a dicsfényből. Egy jó versenylovat birtokolni magas presztízst jelentett.

A *Vadász- és Versenylap* 1896-ból származó tudósítása hűen és érzékletesen szemléleti ezt, amikor Blaskovich Ernő (1834–1911) Dandár nevű sárga telivér ménje megnyerte a Király-díjat: „Egygyé lett a sok ezer ember, ki ma künn volt a versenytéren, midőn Dandár a távoszlopnál már sakkban tartotta ellenfeleit, s tomboló éljenzés, kalap, kendő-lobogtatás közben haladt át a célvonalon. A lelkesedés tetőpontját akkor érte el midőn a népszerű istállótulajdonos, pompás lovát kíserve, a mázsálóba tért be. Mint az ár tódult utánna az előkelő közönség, szünni nem akaró «éljen Blaskovich Ernő,» «éljen Kincsem tenyésztője» tölték be a levegőt. Lenn a mázsálóban a turf előkelő férfiai fogák körül «Neszti bácsit», ki alig győzte a gratulációkat fogadni, a turf virágáros hölgye, a szőke «Lizl» sem feledkezett meg, s egy hatalmas babérkoszorút nyújtott át az öröm-

könnyeket hullató önzetlen sportsmannek. Míg visszamázásálták a kis Ibbetet, azalatt a korláton kívül folyton harsogott a közönség éljen-riadalma, s midőn Dandárt elvezették a mázsától s Blaskovich Ernő a hatalmas babérkoszorúval utána ment, a tomboló üdvriadás újólag kitört, s nem szűnt meg addig, míg csak a következő futamra nem szólalt meg a mázsáló harangja.³⁷

A fenti példa jól szemlélteti a sikeres tulajdonosnak és lovának járó ovációt. Az elismerés a szakértelemnek és teljesítménynek szólt, melyet a fogadásai révén a lóversenytéren a lovak közreműködésével társadalmi állástól függetlenül a közönség is átélhetett. Természetesen a valódi hős maga a versenyló, amely a kulturális emlékezetben is maradandó nyomokat hagyott: ki ne ismerné Kincsemet és bravúros teljesítményét? Köré egy egész márka épült fel – Kincsem pezsgő, Kincsem gyufa, Kincsem kávéház, Kincsem sorsjegy. A magyar csodaló egészen a mai napig nemzeti jelképnek számít: aszteroidát és kormányprogramot is neveztek el róla, életéről színdarab, musical és film is készült.

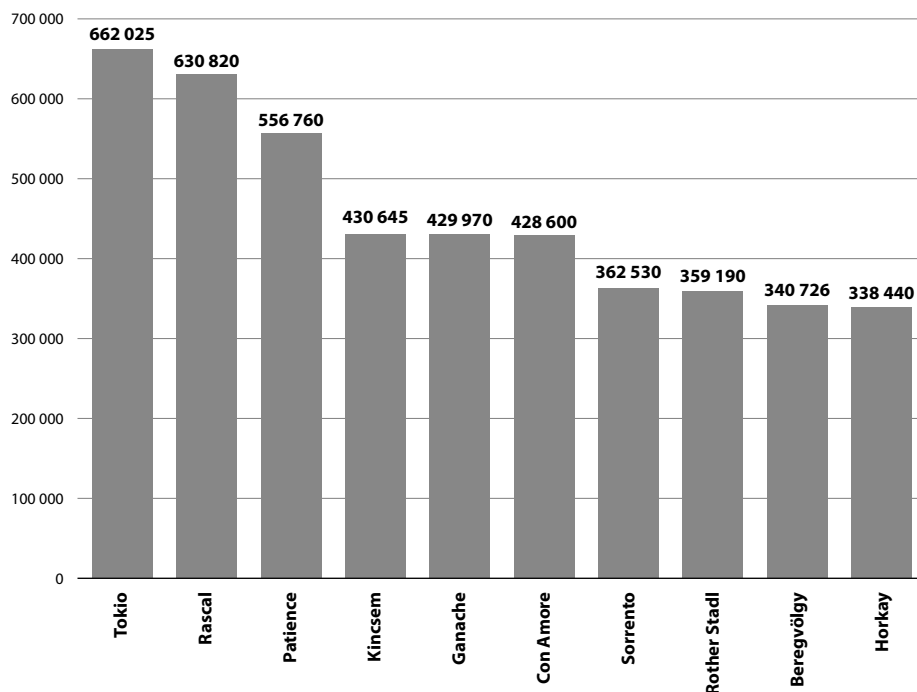
A *Sportélet* című lap 1914-ben összeállította az addigi legeredményesebb magyar versenylóvak listáját, sikereiket nyereségeik összegében kifejezve.³⁸ Ezen a ranglistán a híres Blaskovich-ló csak a negyedik helyen szerepel. Az élen végző Tokio – Frohner János (1829 k.–1894), majd a Matchless szövetség, azaz Péchy Andor (1875–1945) és Wahrmann Richárd (1865–1912) tulajdonában – ugyan az egyik leggyorsabb versenylónak számított, hiszen könnyedén, tíz hosszal nyerte az 1895. évi bécsi Derbyt, más versenyekben nyújtott ingadozó teljesítménye miatt azonban Kincsem nyomába sem léphetett. A második helyezést elérő Rascal, gróf Teleki László (1864–1949) ménje 1910 és 1912 között – a szakértők megítélése szerint pusztán szerencse folytán – háromszor egymás után elnyerte a Király-díjat.³⁹ A harmadik helyre sorolt Patience, herceg Festetics Tasziló (1850–1950) pej kancája, pályafutása kilenc versenyét veretlenül futotta le, budapesti sikerei mellett osztrák és német pályákon is eredményesen szerepelt, a Kincsem által felállított rekordteljesítménnyel azonban ő sem tudott versenyre kelni.

37 „Éljen Blaskovich Ernő!” *Vadász- és Versenylap*, 40. (1896) 31. sz. 256.

38 A legsikeresebb belföldön elletett versenylóvak versenykarrierjük alapján 1914-ig. *Sportélet*, 19. (1914) 17. sz. 3.

39 A Király-díj. *Vadász- és Versenylap*, 56. (1912) 32. sz. 230.

Lovak versenykarrierjük alatti össznyereménye (korona)

3. ábra, A legsikeresebb belföldi versenylovak 1914-ig

A győztes ló dicsfénye tenyésztőjét és tulajdonosát is bearanyozta, de a korszakban a zsokékat is sztároknek kijáró figyelem kísérte. Egy-egy felkapott zsoké kegyeiért arisztokraták versengtek. Krúdy Gyula szerint, aki maga is nagy lóversenyrajongó volt, a lovasok legalább annyira ismertek voltak a közönség előtt, mint az ünnevelt primadonnák. Az érdeklődés a pályán túl is elkísérte őket. Zárt világot alkottak, amely a hivatásos zsoké jobbra idegen származásából és szokványostól eltérő életmódjukból is adódott. A szakmában kiemelkedők magas életszínvonalat biztosíthattak maguknak, és a társadalom legmagasabb köreivel érintkeztek. A közhiedelemmel ellentétben ritkán engedhették meg maguknak a könnyelmű, bohém életvezetést. Sportszerűen, szigorú étkezési és testedzési szabályok szerint kellett élniük, hogy a munkájuk alapfeltételét jelentő alacsony testsúlyukat tarthassák.

A hivatásos zsokéék mellett az úrlovasok eredményeiről is ranglistát vezettek, melynek élére kerülni nagy hírnevet jelentett. Az úrlovasok teljesítményét nemzetközi szinten is számon tartották. Az 1860-1870-es évek legismertebb nem hivatásos lovasa gróf Szapáry Iván (1835–1926) volt, aki tizennyolc évesen kezdte versenykarrierjét és hatvannyolc évesen szállt utoljára nyeregbe egy szeniorversenyen. Pályafutása alatt 353 lovaglásából 136-szor futott át elsőként a céloszlopon. Az úrlovasok száma a korszakban erősen ingadozott, ám európai viszonylatban mindvégig alacsonynak volt mondható. 1877-ben harminchárom úrlovast tartottak számon, számuk csak az 1890-es évekre sokszorozódott meg. 1890-ben nyolcvan, 1897-ben százharmincnégy, 1898-ban kettőszázkilenc, 1906-ban százhetvenhat úrlovas lovagolt versenyekben. A korabeli vélekedés az úrlovas sportot mint nevelési eszközt is nagyra tartotta, mert itt a fiataloknak „szükségük lesz a férfi legszeb tulajdonaira, erős akarat, bátorság, cél és kitartásra”⁴⁰, ugyanakkor a személyes érintettség a lótenyésztés ügye iránti elköteleződést is magával vonhatta. Így történt ez például gróf Batthyány Elemér (1847–1932), a Magyar Lovaregylet elnöke (1891–1907) vagy Pejacsevich Albert (1875–1941), a Pestvidéki Versenyegylet megalapítója esetében is.

Összegzés

A lovagjáték és lóverseny jellemzőinek összevetését segíti az alábbi rendszerező táblázat, amely az eltérések vagy egyezőségek mértékét tükrözi, s az utóbbi, a hasonlóságok javára billen a mérleg nyelve. A két intézmény eredeti rendeltetése azonos, mindkettő valamiféleképpen hadászati célból jött létre, legyen az a lovas ügyességének fejlesztése és a ló kiképzése vagy akár tenyésztése. Külsőségeikben is nagyon hasonlítanak egymásra, gondoljunk csak a küzdő- vagy a nézőtér kialakítására, az eseményt övező „ceremóniákra” (kivonulás, alkalmaság vizsgálata, ami a lovas esetében a tornaképesség és fegyverek ellenőrzése, a versenyló és lovas párosnál a ló pedigréjének, a páros súlyának vagy a dopping

40 Szapáry Iván: Verseny ügyeinkről. *Vadász- és Versenylap*, 24. (1880) 8. sz. 61.

vizsgálata) és a versenyzők mezhaszínátára. Némi hangsúlyeltolódás figyelhető meg a ló és lovas szerepét tekintve, a lovagjátékban elsősorban az ember, míg a lóversenyben az állat áll a megmérettetés középpontjában. A lovagi tornán a dicsőség a lovas és ezáltal paripáját övezi, a lóversenyben a ló dicsőségében elsősorban tulajdonosa osztozik, a ló azonban mindenkor fontos státuszszimbólum volt. A futtatással szemben a lovagi tornák esetében – a teljesítmény eltérő értelmezése következtében – a középkori vagy kora újkorban Európában nem alakultak ki nemzetközileg egységesen rögzített versenyszabályok, bár kétségtelen, hogy a 15–16. századból ismertek már részletes tornaszabályzatok is. Ez utóbbiak megrendezése inkább az éves ünnepkörbe ágyazott, ám többnyire alkalomszerű volt, míg a turf eseményei előre megszabott (akár nemzetközileg is összehangolt), pontos menetrendet követtek. A lovagjáték és a lóverseny egyszerre kötötte össze és választotta el a társadalmi csoportokat. Társadalmi hovatartozástól függetlenül biztosítottak szórakozási lehetőséget, ugyanakkor a szigorú részvételi és helyhasználati szabályok mentén látványosan kifejezésre is juttatták a szociális különbségeket.

	Lovagi torna	Modern lóverseny
Korszak	11-14/17. század	17-20. század
Művelésének ideje	400-700 év	300-350 év
Gyakorlati cél	Van (lovass katonai gyakorlat).	Van (hadsereg számára a minőségi lóutánpótlás biztosítása, a lótenyésztés eszköze).
Eszmei cél	Van (lovagideál kifejeződése, hősiesség).	Van (a nemzeti kiválóság kifejeződése, hősiesség).
A ló megbecsültsége	Kiemelt (a ló mint eszköz, értéke, nélkülözhetetlensége folytán – státuszsimbólum).	Kiemelt (főszereplő, a siker kulcsa, státuszsimbólum).
A lovas megbecsültsége	Kiemelt (főszereplő).	Jelentős (hozzájárul a sikerhez).
A lótulajdonos megbecsültsége	Nem központi jelentőségű, hanem maga a lovas a tulajdonos.	Központi jelentőségű, övé a legnagyobb megbecsültség.
A lovas és lótulajdonos azonossága	Jellemző (bár vannak kivételek, főleg a lovagi tornatársaságok esetében).	Előfordul (többnyire úrlovasok esetében).
A megmérettetők köre	Lovagok.	Társadalmi elit (a lovaregyleti tagok).
Az esemény földrajzi hatóköre	Udvari/Helyi.	Helyi/Országos/Nemzetközi.
A versenytér tagoltsága	Jellemző.	Jellemző.
A nézőtér kialakítása tükrözi a társadalmi rendet	Jellemző.	Jellemző.
Megrendezés	Alkalmoszerű (más kerettörténetet kiegészítő, nem öncélú).	Rendszeres (tavasztól ősziig, a lóverseny a fő vonzerő).
Megkülönböztető jegyek használata	Van (lovagi címer, sisak).	Van (istállótulajdonosi mez: kabát és sapka).
Szokrális tartalom	Van (a kereszties háborúk kapcsán: Isten nevében harcolni).	Nincs.
Világi tartalom	Van (sport- és társasági esemény).	Van (sport- és társasági esemény, gazdaságélénkítés).

4. ábra, A lovagi torna és a lóverseny összehasonlítása

A fent leírtakból az a következtetés vonható le, hogy a lovagjátékhoz és a lóversenyhez társuló szimbolikus többlettartalmak a két korszakban a lényegét tekintve nem tértek el egymástól. Az alapvető funkcióik (tenyésztés, ló és lovas kiképzése) mellett mindkettőnél megemlíthetők az anyagi haszonszerzés, a társasági presztízs, a kapcsolatépítés, az uralkodói, állami és társasági reprezentáció, a látványosság és a szórakozás tényezői. Ennyiben a két intézmény nagyon hasonló egymáshoz, még ha történeti fejlődésükben eltérő utakat jártak is be.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Aurnhammer–Beichle–Minelli 2020.** Aurnhammer, Achim – Beichle, Martin – Minelli, Kelly: Pferd. In: Asch, Ronald G. – Aurnhammer, Achim – Feitscher, Georg – Schreurs-Morét, Anna (Hrsg.): *Compendium heroicum*. Sonderforschungsbereich 948 „Helden – Heroisierungen – Heroismen“ der Universität Freiburg, Freiburg, 2020. DOI: 10.6094/heroicum/pd1.1.20200608
- Bodó 1998.** Bodó Imre: A ló tenyésztése. In: Bodó Imre – Hecker Walter (szerk.): *Lótenyésztők kézikönyve*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1998. 89–211.
- Bracegirdle 1999.** Bracegirdle, Hilary: *A Concise History of Horseracing*. English Life Publications Ltd., Derby, 1999.
- Bodó–Hecker 1998.** Bodó Imre – Hecker Walter: A ló szerepe az emberiség történetében. In: Bodó Imre – Hecker Walter (szerk.): *Lótenyésztők kézikönyve*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1998. 15.
- Fleckenstein 1986.** Fleckenstein, Josef: Das Turnier als höfisches Fest im hochmittelalterlichen Deutschland. In: Fleckenstein, Josef (Hrsg.): *Das ritterliche Turnier im Mittelalter. Beiträge zu einer vergleichenden Formen- und Verhaltensgeschichte des Rittertums*. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen, 1986. 22–256.
- Fleckenstein 1996.** Fleckenstein, Josef: Rittertum zwischen Krieg und Frieden. In: Fried, Johannes: *Träger und Instrumentarien des Friedens im hohen und späten Mittelalter*. Jan Thorbecke Verlag, Ostfilder, 1996. 151–168.
- Fügedi 1986.** Fügedi Erik: Turniere im mittelalterlichen Ungarn. In: Fleckenstein, Josef (Hrsg.): *Das ritterliche Turnier im Mittelalter. Beiträge zu einer vergleichenden Formen- und Verhaltensgeschichte des Rittertums*. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen, 1986. 390–400.
- Fügedi 1990.** Fügedi Erik: Rittertum im mittelalterlichen Ungarn. In: Prickler, Harald (Berarb.): *Die Ritter. Burgenländische Landesausstellung 1990, Burg Güssing, vom 4. Mai bis 28. Oktober 1990. Katalog*. Amt der Burgenländischen Landesregierung, Landesarchiv, Landesbibliothek, Eisenstadt, 1990. 32–38.

- Hivatalos gyepkönyv 1893.** Hivatalos évi jelentés a Magyar Lovaregylet munkálkodásáról. 1892. Sárkány János, Budapest, 1893.
- Hecker 1998.** Hecker Walter: A lóversenyzés. In: Bodó Imre – Hecker Walter (szerk.): *Lótenyésztők kézikönyve*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1998. 351–363.
- Hecker 2014.** Hecker Walter: *A bábolnai arab ménés*. IAT Kiadó, Budapest, 2014.
- Hesp 2018.** Hesp József: *A magyar galoppsport története*. IAT Kiadó, Budapest, 2018.
- Huggins 2000.** Huggins, Mike: *Flat Racing and British Society. 1790–1914. A Social and Economic History*. Frank Cass, London, 2000.
- Klaniczay 1964.** Klaniczay Tibor: A lovagi kultúra. In: Klaniczay Tibor (szerk.): *A magyar irodalom története 1600-ig*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964. 70–75.
- Koselleck 2003.** Koselleck, Reinhart: Der Aufbruch in die Moderne oder das Ende des Pferdezeitalters. In: Tillmann, Berthold (Hrsg.): *Historikerpreis der Stadt Münster*. Lit Verlag, Münster, 2005. 159–174.
- KSH 2020a.** Agrárcenzusok. Hosszú idősorok. Szarvasmarha-, sertés-, ló- és juhállomány (1851–2019). Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2020. https://www.ksh.hu/docs/hun/agarar/html/tabl1_5_1_1.html; a letöltés időpontja: 2021. április 1.
- KSH 2020b.** Agrárcenzusok. Hosszú idősorok. 1000 lakosra jutó állatállomány (1857–). Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2020. https://www.ksh.hu/docs/hun/agarar/html/tabl1_5_2_2.html; a letöltés időpontja: 2021. április 1.
- Kurcz 1988.** Kurcz Ágnes: *Lovagi kultúra Magyarországon a 13–14. században*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.
- Löffler 1870.** Löffler, Karl: An unsere Leser! *Das Cavallerie-Pferd*, 1. (1870) 1. sz. 1.
- Paravicini 1998.** Paravicini, Werner: *Die ritterlich-höfische Kultur des Mittelalters*. De Gruyter Oldenbourg, Berlin. 1998.
- Ságvári 2013.** Ságvári György: Katonalovak. A lovas fegyvernem a Monarchiában. *Rubicon*, 24. (2013) 7. sz. 78–81.

- Soós 1982.** Soós István: Kocsiversenyek az ókorban. *História*, 4. (1982) 6. sz. 24–26.
- Steinbrecher 2009.** Steinbrecher, Aline: „In der Geschichte ist viel zu wenig von – Tieren die Rede” (Elias Canetti) – Die Geschichtswissenschaft und ihre Auseinandersetzung mit Tieren. In: Otterstedt, Carola – Rosenberger, Michael (Hrsg.): *Gefährten – Konkurrenten – Verwandte. Die Mensch-Tier-Beziehung im wissenschaftlichen Diskurs*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2009. 264–286.
- Széchenyi 1828.** Széchenyi István: *Lovakrul*. Petrózai Trattner J. M. és Károlyi István, Pest, 1828. – Elektronikus változat: <https://mek.oszk.hu/06900/06915/06915.htm> Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, Budapest, 2010.; a letöltés időpontja: 2021. április 1.
- Thomson 2000.** Thomson, Laura: *Newmarket: From James I to the Present Day*. Virgin, London, 2000.
- Veszprémy 2008.** Veszprémy László: *Lovagvilág Magyarországon. Lovagok, keresztések, hadmérnökök a középkori Magyarországon*. Argumentum, Budapest, 2008.
- Vizkelety 1981.** Vizkelety András: Nomádkori hagyományok vagy udvari-lovagi toposzok? Észrevételek Szent László és a leányrabló kun epikai és képzőművészeti ábrázolásához. *Irodalomtörténeti Közlemények*, 85. (1981) 3. sz. 253–275.
- Vizkelety 1993.** Vizkelety András: Béla hercegnek, IV. Béla király fiának megnyegzője. *Irodalomtörténeti Közlemények*, 97. (1993) 5–6. sz. 571–584.

HIVATKOZOTT KORABELI SAJTÓ

Sportélet

Vadász- és Versenylap

Horse Racing: Jousting in a Modern Guise?

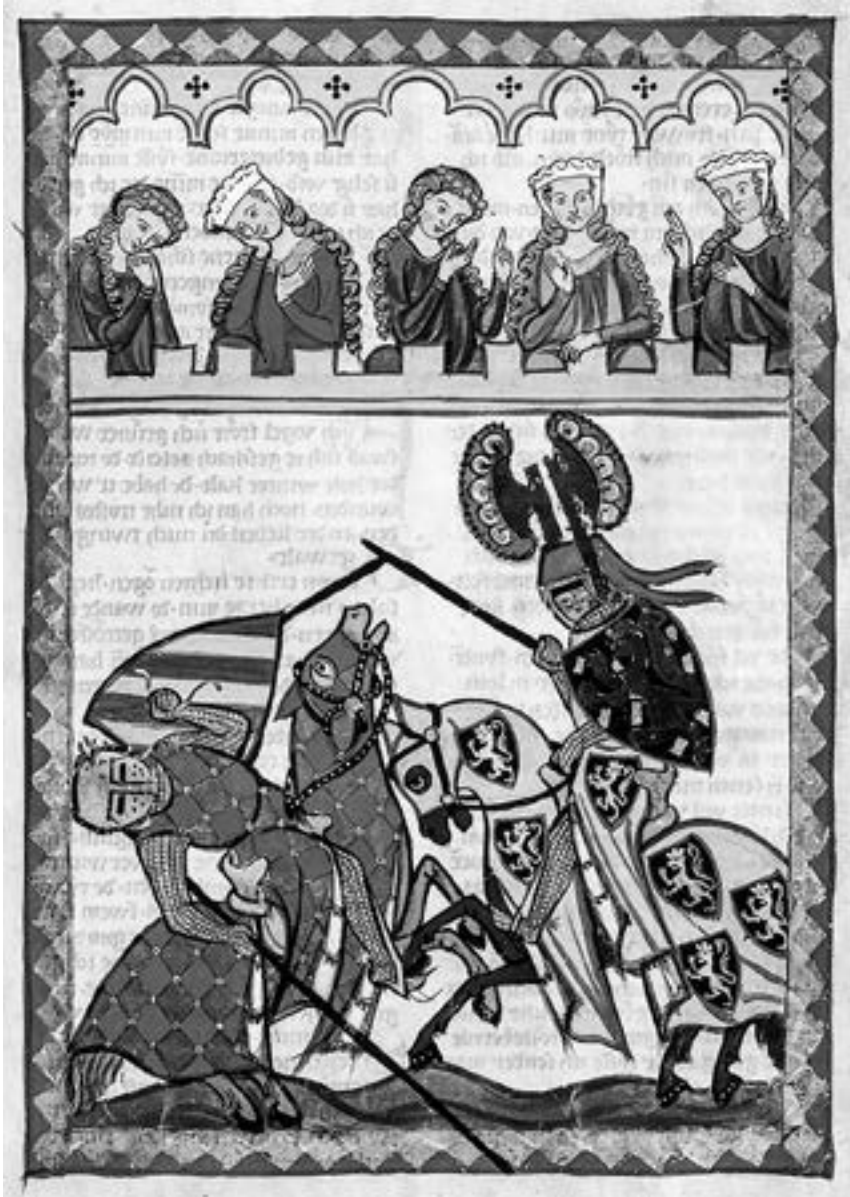
ABSTRACT: After the Compromise, horse-races became a social event, an integral part of everyday life of the settlements hosting the racetracks, and the events gained national recognition and popularity through the press.

Tournaments can provide an imaginary point of connection and a framework for interpretation for learning about racing. The study briefly reviews the historical development of jousting and horse racing and considers the practical and ideological motivations and social embeddedness behind them. The social representation functions associated with horse racing are discussed in more detail.

As a result of the comparison, it can be said that jousting cannot be considered as a precursor of horse racing in the strict sense, as both institutions have followed their own historical path of development, although there are many parallels: both have undergone a kind of transformation over time, during which their original function has been eclipsed or completely lost its significance, and last but not least, both have a symbolic connotation.

KEYWORDS: chivalry, horse racing, representation, knightly tournament, horse as a status symbol, social life, heroism

MELLÉKLET

A „tjost”, azaz a lovagi párviadal, a kép forrása: *Codex Manesse*. Universitätsbibliothek Heidelberg, jelzet: Cod. Pal. germ. 848/0099

A „buhurt”, azaz a lovagi seregek viadala, a kép forrása: *Codex Manesse*.
Universitätsbibliothek Heidelberg, jelzet: Cod. Pal. germ. 848/0029

A győztes lovag jutalma, a kép forrása: *Codex Manesse*. Universitätsbibliothek Heidelberg, jelzet: Cod. Pal. germ. 848/0018

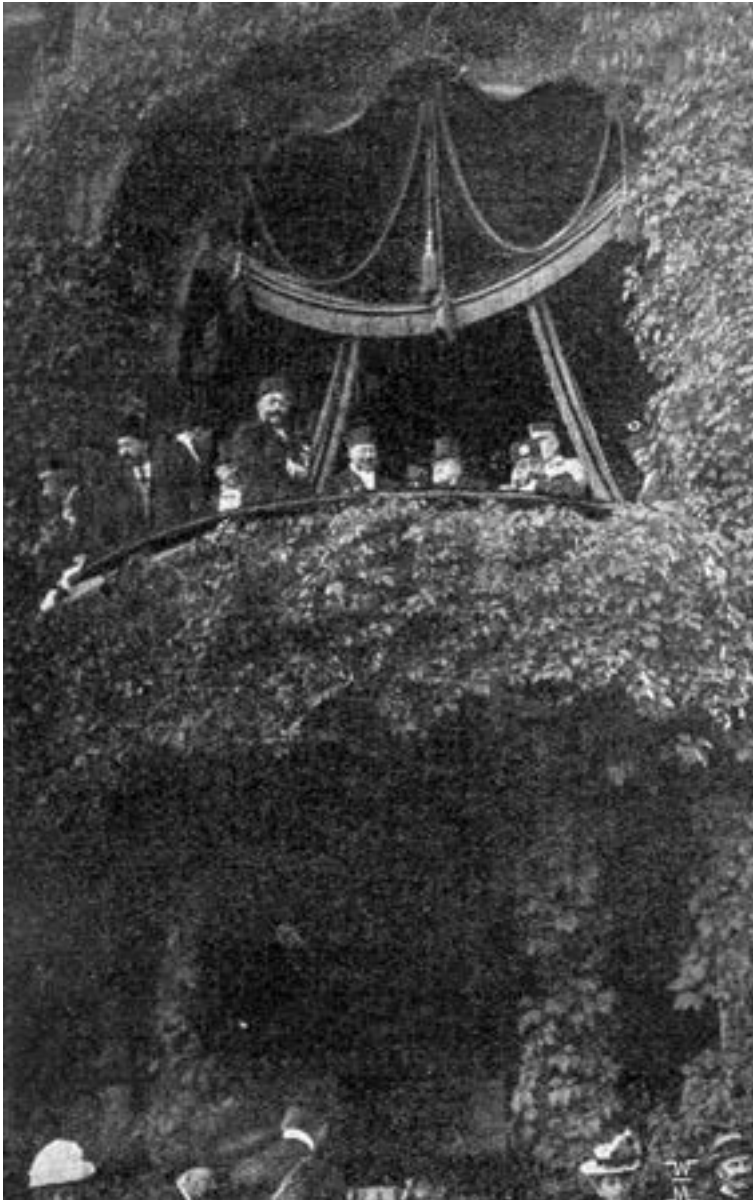
Galoppverseny (Goró Lajos: A városligeti versenypályáról), a kép forrása: *Vasárnapi Ujság*, 52. (1905) 35. sz. 557., lelőhely: Országos Széchényi Könyvtár, jelzet: MHC 2.960

A nagytribün előkelő vendégei a budapesti lóversenytéren (Klősz György fényképe után: A budapesti lóversenyterről, a nagytribün), a kép forrása: *Vasárnapi Ujság*, 44. (1897.) 42. sz. 689., lelőhely: Országos Széchényi Könyvtár, jelzet: MHC 2.960

A Stefánia út egy lóversenynap délutánján (Goró Lajos: A Stefania-út
a Városligetben egy lóversenynap délutánján),
a kép forrása: *Vasárnapi Ujság*, 47. (1900) 39. sz. 644.,
lelőhely: Országos Széchényi Könyvtár, jelzet: MHC 2.960

A perzsa sah látogatása a budapesti lóversenypályán (Kossak József fényképe után:
A páholyban a sah mellett jobbra gróf Andrassy Aladár), a kép forrása: *Vasárnapi
Ujság*, 47. (1900) 39. sz. 647.,

lelőhely: Országos Széchényi Könyvtár, jelzet: MHC 2.960

